

Elina Holopainen ja Silja Kosola

Lääkäreiden on aika osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun

Nuoruus painekattilassa – pahoinvointi lisääntyy

Kuka olisi 1980-luvulla arvannut, että yhteiskunnan vaurastumisesta huolimatta suomalaisten nuorten kokema stressi ja ahdistus vain lisääntyvät (1)? Että 2020-luvulla nuorisopsykiatrisen hoidon tarve on kaiken yltäkylläisyyden keskellä ratkeamassa liitoksistaan (2,3)? Entä kuka olisi osannut ennakoita, miten mahdolltomiksi nuorten ulkonäköpaineet yltävät ja toiveet kehon muokkaamiseksi yleistyvät samalla vuosikymmenellä? Tai miten moninaiseksi sukupuoli-identiteetti ja siihen liittyvä terminologia muotoutuukaan?

Nuoruusikä on aina ollut epävarmuuden ja kokeilujen aikaa. Fyysinen, psykologinen ja sosiaalinen kehitys etenevät rinnakkain (4). Nykyisin ymmärrämme, että monet nuoruusikään kuuluvat ilmiöt selittyvät aivojen kehityksellä, joka jatkuu noin 25-vuotiaaksi (5). Itsetunto vaatii vahvistukseen pystyvyyden ja kelpaamisen kokemuksia. Siinä missä 1980-luvun nuoret näkivät uimahalleissa ja perhesaunassa kirjon eri-ikäisiä ja -muotoisia kehoja, 2020-luvun nuoret altistuvat sosiaalisessa mediassa valtavalle virrallle vartaloita, joita on meikattu, muokattu, pistelty ja leikeltä jopa täysin nukemaisiksi. Tämän on osoitettu vaikuttavan myönteisesti asenteisiin kosmeettista kirurgiaa kohtaan (6). Kosmeettista kirurgiaa tarjoavat tahot hyödyntävät mielikuvakauppaa väitettäessään, että ”häpyhuulten kokoero aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia naisen itsetuntoon ja seksielämään” (suora lainaus intiimikirurgiamainoksesta). Onko siis ihme, että kasvava

joukko nuoria hakee gynekologilta apua jopa ”vääränlaisten” häpyhuulten ulkonäön korjaamiseksi parantaakseen itsetuntoaan (7,8)?

Tieto – myös väärä sellainen – leviää sosiaalisessa mediassa ennennäkemättömällä vauhdilla.

Yhden blogin seurauksena sadat tytöt tulkitsevat omat rintansa poikkeaviksi, ja yhtäkkiä nuorisogynekologin vastaanotolle ilmaantuu terveitä nuoria, jotka epäilevät itsellään plastiikkakirurgisia

korjauksia vaativaa, rintojen synnynnäistä kehityshäiriötä.

Nuoruusikään kuuluu oman identiteetin etsiminen sen eri osa-alueilla. Tähän tarvitaan aikaa ja kasvurauhaa. Sukupuoli-identiteettitutkimuksiin hakeutuneiden nuorten määrä on kasvanut räjähdysmäisesti 2010-luvulta alkaen niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Samalla tässä joukossa on alkanut korostua tytöstä pojaksi -sukupuolikokemus (4). Taustasyitä muutokselle tunnetaan huonosti. Aihetta pohditaan nuorten sukupuoli-ahdistuksen hoitopolkua esittelevässä artikkelissa (Vehmas ym. tässä numerossa).

Kuukautiskierto on naisella herkkä fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin mittari (9). Osalla nuorista kierto kärsii holtittomasta lihomisesta, toisilla taas laihuuden tavoittelusta tai kohtuuttomista suorituspainesta niin koulussa kuin ammattimaistuneissa liikuntaharrastuksissakin. Nuorisogynekologi näkee näiden kilpailuyhteiskunnan tuottamien ongelmien lisääntyvän vastaanotollaan.

Potilastyössä lääkärin on tärkeää kohdata jo-

kainen nuori ilman ennakkoasenteita ja luoda turvallinen ja luottamuksellinen tutkimus- ja hoitotilanne (Luiro-Helve tässä numerossa, 10). Erityisen tärkeää on, että nuoren seksuaalisuutta ei loukata eikä vastaanotolla aiheuteta myöhempiä pelkoja gynekologisia tutkimustilanteita kohtaan. Nuoria hoitavan lääkärin tulee tunnistaa murrosiän normaali ja poikkeava kehitys sekä osata määrittää puberteettiaste, sillä näihin tietoihin perustuu monen gynekologisen ongelman hoitolinja (Ojaniemi ja Kuiri-Hänninen tässä numerossa).

Nuorisogynologia on monen erikoisalan ja toisaalta myös useamman gynekologian erityisalueen yhdistelmä ja koskettaa siksi varsin laajaa kollegajoukkoa. Eri erikoisalojen välistä yhteistyötä tehdään muun muassa yleislääkäreiden, lastenendokrinologien, -kirurgien, -onkologien sekä nuorisopsykiatrien ja kehitysvammalääkäreiden kanssa. Nuorisogynekologin työhön kuuluvat niin murrosiän kehityshäiriöiden selvittely, erilaiset kuukautis- ja ehkäisyongelmat, synnynnäisten rakennepoikkeavuuksien diagnostiikka kuin vakavan pitkäaikaisen sairauden kanssa elävän nuoren moninaiset lisääntymisterveyteen liittyvät huolet.

Edellinen Aikakauskirjan nuorisogynekologian teemanumero ilmestyi vuonna 2005 (11). Sen jälkeen nuorisogynologia on kasvanut alana merkittävästi. Vuonna 2020 kansainvälinen lapsi- ja nuorisogynekologian järjestö hyväksyi HUS:n Naistenklinikan viralliseksi nuorisogynekologian koulutuskeskukseksi. Kaksivuotisen, kansainvälisen koulutusohjelman

suorittaminen edellyttää klinisen työn lisäksi oman oppimisen ja työnkuvan dokumentointia lokikirjaan, kirjallisten potilastapausten laadintaa sekä tentin suorittamista.

Tällä vuosikymmenellä nuorisogynekologeilta kuten muiltakin lääkäreiltä tarvitaan kuitenkin muutakin kuin yksittäisten potilaiden taitavaa kohtaamista. Nähdessään vastaanotolla yhteiskunnallisten muutosten seurauksia, kuten häpyhuulten ulkonäön korjausleikkausta toivovia tai kuukautiskierronsa kadoksiin urheilleita nuoria, lääkäreiden on aika osallistua julkiseen keskusteluun. Mitkään terveydenhuollon resurssit eivät riitä niiden murheiden paikkaamiseen, joita tämä vinksautanut, arvonsa hukannut yhteiskunta tuottaa (12). Ennen kuin nuorisogynologia ajautuu samaan mahdollottomaan tilanteeseen kuin nuorisopsykiatria, asiantuntijoiden on aika korottaa ääntään nuorten puolesta.

Epävarmuuden lisäksi nuoruuden kuuluisi olla myös ilon ja huolettomuuden aikaa. Lukiossa tulisi saada sammuttaa tiedonjanoa jatko-opintoihin hiillostuksen sijasta. Liikunta-harrastusten tulisi toimia vastapainona istumiseen ja lukemiseen eikä toisena painekattilana päivän opintojen jälkeen. Nuorten pitäisi saada myös iloita elävästä vuorovaikutuksesta toistensa kanssa, vaikka siihen joskus liittyykin seksitaudin tai sydänsurujen riski. Sillä sitä nuoruus on: etsimistä, epävarmuutta, kokeilemistä, kohtelamista – ja löytämisen ja onnistumisen riemua. ■

ELINA HOLOPAINEN, LT, naistentautien ja synnytysten erikoislääkäri, lisääntymislääketieteen ja nuorisogynekologian lisäkoulutus, nuorisolääketieteen erityispätevyys HUS, naistentaudit ja synnytykset, Helsingin yliopisto

SILJA KOSOLA, LT, yleislääketieteen erikoislääkäri, nuorisolääketieteen dosentti HUS Lastentautien tutkimuskeskus ja Helsingin yliopisto

SIDONNAISUUDET

Elina Holopainen: Luentopalkkio/asiantuntijapalkkio (A-lehdet, Teva Finland), luottamustoimet (Suomen lapsi- ja nuorisogynekologinen yhdistys, puheenjohtaja) asiantuntijatehtävät työryhmässä: Svenska Socialstyrelsen: Vård av barn och ungdomar med könsdysfori: Nationellt kunskapsstöd med rekommendationer till profession och beslutsfattare 6–8/2021)

Silja Kosola: Luentopalkkio/asiantuntijapalkkio (Abbvie), luottamustoimet (Suomen nuorisolääkärit ry, Sosiaalilääketieteen neuvottelukunta, Nuorisolääketieteen erityispätevyystoimikunta, European Public Health Association, Section of Child and Adolescent Public Health)

KIRJALLISUUTTA

1. Helakorpi S, Kivimäki H. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021. THL 17.9.2021. <https://julkari.fi/handle/10024/143063>.
2. Savela S, Roiha M. Nuorten psykiatriselle hoidolle on huutava tarve Keski-Suomessa – koronaepidemia on lisännyt selvästi nuorten pahoinvointia. Yle 13.1.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12269072>.
3. Hagelin H. Nuorisopsykiatria on tukossa: nuoria joudutaan lähettämään kotiin, koska resurssit eivät riitä. IS 19.3.2021. <https://is.fi/kotimaa/art-2000007869789.html>.
4. Kaltiala-Heino R, Työläjärvi M, Suomalainen L. Kun sukupuoli on nuorelle ongelmaksi. Duodecim 2018;134:2041–6.
5. Blakemore SJ. Inventing ourselves: the secret life of the teenage brain. PublicAffairs 2018.
6. Chen J, Ishii M, Bater KL, yms. Association between use of social media and photograph editing applications, self-esteem, and cosmetic surgery acceptance. JAMA Facial Plast Surg 2019;21:361–7.
7. Runacres SA, Wood PL. Cosmetic labiaplasty in an adolescent population. J Pediatr Adolesc Gynecol 2016;3:218–22.
8. Brodie K, Alaniz V, Buyers E, ym. A study of adolescent female genitalia: what is normal? J Pediatr Adolesc Gynecol 2019;32:27–31.
9. Tiitinen A. Kuukautisten puuttuminen. Terveyskirjasto. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim 2021. <https://terveyskirjasto.fi/dlk00705>.
10. Hermanson E, Kaltiala R, Kosola S, ym. Nuori vastaanotolla. Oppiportti. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim 2019. <https://oppiportti.fi/op/dvk00164>.
11. Aikakauskirja Duodecim. Teema: Lapsi- ja nuorisogynekologia. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim 2005.
12. Linnaranta O, Tervahauta M. Terapian lisääminen ei yksin ratkaise nuorten pahoinvointia. HS 11.8.2022. <https://hs.fi/mielipide/art-2000008968172.html>.